

## ANY CLAVÉ O L'INTERÈS PEL SEGLE XIX I ELS SEUS PERSONATGES

ANNA COSTAL I FORNELLS  
Comissària de l'Any Clavé  
*acostal@esmuc.cat*

Podríem convenir que és una sort que els comissaris, per definició, tinguem un càrrec temporani. Dificilment podríem mantenir la intensitat dels projectes, la participació en actes públics, i la responsabilitat dels resultats d'una commemoració que, al llarg d'un any, o dos, concentra bona part del nostre temps físic i mental. Amb una mica de perspectiva i després d'un cert marge per pair les emocions i alleugerir l'agenda, només puc dir que el comissariat de l'Any Clavé ha estat una gran experiència personal i professional, i un privilegi extraordinari que agraeixo a la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural.

Josep Anselm Clavé (1824-1874) va ser més que un músic, poeta, publicista, empresari i polític. Va orientar les seves accions vitals i professionals cap a la concreció d'uns ideals cabetians de fraternitat i bé comú, i es va proposar un objectiu: demostrar, a través de l'èxit de les societats corals, que la cultura republicana federal podia penetrar i consolidar-se en les classes populars i que l'educació de la classe obrera, també en la sensibilitat artística, podia afavorir el progrés del conjunt de la societat.

A diferència d'altres personatges de la seva època, Josep Anselm Clavé encara és prou conegut, ja sigui pels carrers i places que recorden la seva figura, per la memòria familiar d'aquell parent que cantava al *coro* o, evidentment, per les societats corals claverianes actuals articulades a través de la Federació de Cors de Clavé —una entitat que també va organitzar un programa commemoratiu l'any 2024. Tanmateix, jo tenia dos reptes fonamentals per endavant: situar el personatge en un segle XIX complex i força difícil d'explicar de manera senzilla, i evitar caure en la reiteració de la figura del geni romàntic, solitari i de vida heroica. Per aconseguir-ho, i per sort, vaig comptar amb diversos investigadors especialitzats en el personatge i en l'època. Conjuntament vam treballar en diversos projectes de naturalesa perenne, amb la voluntat que, almenys durant uns anys, poguessin servir de referència, d'estímul o de nou punt de partida.

L'àmbit d'especialització de cada comissari marca un biaix —o potser diguem-ne una il·lusió— per a determinades fites i en el meu cas era la recuperació sonora d'algunes de les obres del catàleg poeticomusical de Clavé que no s'haguessin enregistrat mai abans. Aquesta idea es va materialitzar en el doble disc *Josep Anselm Clavé. Música per a una república federal* (Fonoteca de Música Tradicional Catalana, 2025). Com a productora artística, vaig comptar amb l'ex-

pertesa de Francesc Garrigosa, director musical de l'enregistrament i de l'ensemble vocal De Canendi Elegantia, així com de la professionalitat de la guitarrista Laura Fontanals, de la pianista Viviana Salisi i dels nou instrumentistes de l'orquestra. Enric Giné i Lucía González van encarregar-se de la gravació i de la postproducció i són els responsables de la qualitat del resultat final. Òbviament va ser indispensable la contribució de Roger Canadell, que l'any 2012 va dedicar la tesi doctoral a Clavé i va transcriure'n l'obra poètica, i amb la cooperació dels musicòlegs Bernat Cabré, Arnau Farré i Laia Sánchez vam preparar les partitures per a l'enregistrament. A més del resultat sonor, doncs, aquest projecte també inclou l'edició poeticomusical de les obres del doble disc, de lliure disposició a la plataforma DRAC de la Generalitat de Catalunya.

Escriure un llibre de l'Any Clavé, d'entrada, em semblava una empresa molt difícil, sobretot per no caure en la reiteració d'informacions ja publicades i en el parany, tan romàntic, de *la vida i l'obra* del protagonista. Ara bé, la publicació podia resoldre un dels reptes del comissariat si era un llibre col·lectiu i el plantejava d'una manera original. El resultat és *Àlbum Clavé* (Generalitat de Catalunya, 2025), una monografia que explora la relació entre Josep Anselm Clavé i vint-i-cinc personatges coetanis que hi van tenir un vincle personal o professional, una xarxa de noms propis que van compartir aventures i desventures, lluites, passions, anhels i triomfs. Hi van participar vint-i-dos especialistes de l'àmbit de la literatura, la música, la història contemporània i la il·lustració, el gravat i la fotografia del segle XIX. És precisament la diversitat de perspectives i de disciplines dels autors el que l'ha fet especial i únic.

Amb l'objectiu de mostrar el vessant més íntim i familiar del personatge, la Generalitat de Catalunya va impulsar el pòdcast *Cors, una crònica de Clavé*. La minisèrie de sis capítols que va produir Arkham Studio —i de la qual vaig ser cap de continguts— repassa alguns dels episodis de la vida de Clavé a partir de la seva correspondència, unes cartes que sovint redactava amb un to tragicòmic entrançable. Amb una voluntat divulgativa, un equip excepcional dirigit per Lluís Moreno i actors de primer nivell, el pòdcast es pot recuperar a la plataforma 3Cat. El comissariat també va incloure el redisseny i la itinerància de l'exposició *Josep Anselm Clavé. D'Icària a la república federal*, gràcies al conveni de la Fundació Orfeo Català - Palau de la Música i la Generalitat de Catalunya —i que pot demanar gratuïtament qualsevol entitat que ho sol·liciti—, i un dossier especial a *Caramella: Revista de música i cultura popular* (núm. 51).

Tot i la feina feta, van quedar projectes interessants per desenvolupar, com ara l'elaboració del catàleg poeticomusical de Clavé, la publicació de l'obra poètica —un material que Roger Canadell té a punt i només caldria decisió editorial—, o la relació de tots els fons documentals de Cors de Clavé que encara avui es conserven en arxius públics i privats. Espero que aviat es puguin materialitzar o, com a molt, que es tinguin presents per a futures commemoracions claverianes.

L'experiència em diu que, malgrat els esforços acadèmics per difondre coneixements nous sobre figures destacades de la nostra cultura, segurament Clavé

continuarà essent, per a molta gent, aquell que va treure els obrers de la taverna; d'una manera semblant, Pep Ventura és el *pare* de la sardana llarga i Juli Garreta un músic *autodidacte*, per dir-ne dos exemples. No és una crítica, al contrari, és una constatació. La tradició mítica i l'aportació científica sovint conviuen en la societat d'una manera que em fascina, com una parella de ball, es necessiten l'una a l'altra. I aquest també és un aprenentatge enriquidor que m'enduc d'aquest comissariat. Sigui com sigui, desitjo que l'Any Clavé hagi contribuït, com a mínim, a eixamplar l'interès pel segle XIX i els seus personatges.